

Mashhad University of
Medical Sciences

Navid No

Journal homepage: <https://nmj.mums.ac.ir/>کمیته تحقیقات دانشجویی
معاونت پژوهشی و فناوری
دانشگاه علوم پزشکی مشهد*Review Article*

The role of curriculum in the formation of professional identity in undergraduate nursing students: A systematic review

Zohreh Mohammadzadeh Tabrizi ¹, Hossein Karimi Moonaghi ^{2*}

1. PhD in nursing, Student Research Committee, School of Nursing and Midwifery, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

2. Professor, Nursing and Midwifery Care Research Center, Medical Sciences Education Research Center, Mashhad University of Medical Sciences, Mashhad, Iran.

Corresponding author: KarimiH@mums.ac.ir

Received: DD Month year; Revised: DD Month year; Accepted: DD Month year

Abstract

Background and Aims: Professional identity is a cornerstone of nursing professionalism, directly influencing the quality of care, job commitment, and nurses' satisfaction. The nursing curriculum, encompassing both formal and hidden elements, plays a critical role in shaping this identity. The aim of this study is to identify and analyze the curriculum components that influence the formation of professional identity in nursing students.

Materials and Methods: This systematic review followed the PRISMA 2020 guidelines. Articles published between January 2015 and September 2025 were retrieved from PubMed, Scopus, Web of Science, Cochrane Library, ERIC, Google Scholar, and grey literature sources. Eligible studies included quantitative designs (RCTs, quasi-experimental, and cross-sectional) examining the relationship between curriculum components and nursing students' professional identity.

Results: Out of 3,482 identified records, 8 studies met the inclusion criteria. The studies were conducted across Asia, Europe, and the United States, with sample sizes ranging from 98 to 612 undergraduate nursing students. Most studies employed quasi-experimental designs. Interventions included medical documentary-based teaching, online modules, structured mentoring, and portfolio-based learning. Findings consistently demonstrated that these strategies enhanced professional identity, improved self-efficacy, and supported professional socialization. Additionally, individual and informal factors, such as hidden curriculum and internship experiences, were identified as significant predictors of professional identity.

Conclusion: Evidence suggests that innovative curriculum design, integration of theory and practice, application of digital learning tools, and experiential opportunities are essential in fostering professional identity among nursing students. These insights provide guidance for policymakers and educators to reform nursing curricula and strengthen professional development in nursing education.

Keywords Professional identity, Curriculum, Nursing education

Cite this article as: Mohammadzadeh Tabrizi Z, Karimi Moonaghi H. The role of curriculum in the formation of professional identity in undergraduate nursing students: A Systematic Review. Navid No, 2026; 29(97): 77-87. <https://doi.org/10.22038/nmj.2026.91833.1519>.

E-ISSN: 2645-5927 / P-ISSN: 2645-5919

Copyright: © 2026 by the author.

Open Access: This is an open access article under the CC BY license

(<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Publisher's Note: Mashhad University of Medical Sciences remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Mashhad University of
Medical Sciences

نوید نو

Navid No

Journal homepage: <https://mnj.mums.ac.ir/>

کمیته تحقیقات دانشجویی
معاونت پژوهش و فناوری
دانشگاه علوم پزشکی مشهد

مقاله مروری

نقش برنامه درسی در شکل دهی هویت حرفه ای دانشجویان پرستاری: مرور سیستماتیک

زهرة محمدزاده تبریزی^۱، حسین کریمی مونقی^۲

۱. دانشجوی دکتری تخصصی پرستاری، کمیته تحقیقات دانشجویی، دانشکده پرستاری مامایی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران
۲. استاد، مرکز تحقیقات مراقبت های پرستاری و مامایی، مرکز تحقیقات آموزش علوم پزشکی، دانشگاه علوم پزشکی مشهد، مشهد، ایران.

پست الکترونیک نویسنده مسئول: KarimiH@mums.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۷/۱۶، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۴/۱۰/۱۰، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۰/۱۳

چکیده

مقدمه و هدف: هویت حرفه‌ای پرستاری یکی از ارکان کلیدی حرفه‌گرایی است که بر کیفیت مراقبت، تعهد شغلی و رضایت پرستاران اثرگذار است. برنامه درسی، نقشی اساسی در شکل‌گیری این هویت دارد. هدف این مطالعه شناسایی و تحلیل مؤلفه‌های برنامه درسی مؤثر بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری است.

مواد و روش‌ها: این مرور نظام‌مند بر اساس دستورالعمل PRISMA 2020 انجام شد. مقالات منتشرشده بین ژانویه ۲۰۱۵ تا سپتامبر ۲۰۲۵ در پایگاه‌های PubMed، Scopus، Web of Science، Cochrane Library، ERIC و Google Scholar و منابع خاکستری جستجو شدند. تنها مطالعات کمی شامل RCT، شبه‌آزمایشی و مقطعی که به بررسی ارتباط برنامه درسی با هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری پرداخته بودند، وارد شدند.

یافته‌ها: از میان ۳۴۸۲ مقاله شناسایی‌شده، در نهایت ۸ مطالعه واجد شرایط وارد مرور شدند. مطالعات شامل کشورهای مختلفی از آسیا، اروپا و آمریکا بودند. طراحی پژوهش‌ها عمدتاً شبه‌آزمایشی بود و نمونه‌ها بین ۹۸ تا ۶۱۲ دانشجوی پرستاری متغیر بودند. مداخلات شناسایی‌شده شامل آموزش مبتنی بر مستندات، ماژول‌های آنلاین، برنامه‌های *mentoring* و استفاده از پورتفولیوهای آموزشی بود. نتایج نشان داد که این رویکردها موجب ارتقای هویت حرفه‌ای، افزایش خودکارآمدی و تقویت فرآیند اجتماعی‌شدن دانشجویان می‌شوند. همچنین عوامل فردی و تجارب غیررسمی، از جمله برنامه درسی پنهان و تجربه‌های کارآموزی، پیش‌بینی‌کننده‌های مهمی در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای بودند.

نتیجه‌گیری: نتایج بیانگر آن است که نوآوری در طراحی برنامه‌های درسی، ادغام آموزش‌های نظری و بالینی، بهره‌گیری از فناوری‌های آموزشی و ایجاد فرصت‌های یادگیری تجربه‌محور، نقش اساسی در ارتقای هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری دارد. این نتایج می‌تواند مبنای اصلاح سیاست‌های آموزشی و بهبود کیفیت برنامه‌های پرستاری باشد.

کلمات کلیدی

هویت حرفه ای، برنامه درسی، آموزش پرستاری

مقدمه

حرفه‌ای دارد (۱۰، ۱۱). به‌ویژه، وجود مربیان و اساتید به‌عنوان الگوهای حرفه‌ای و ارائه بازخورد مؤثر می‌تواند فرآیند درونی‌سازی ارزش‌ها و نگرش‌های پرستاری را تسهیل کند (۱۲). همچنین مطالعات نشان داده‌اند که چالش‌هایی نظیر عدم انسجام میان آموزش تئوری و عملی، کمبود الگوهای حرفه‌ای و فشارهای ساختاری آموزشی از موانع اصلی در شکل‌گیری مطلوب هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری به‌شمار می‌آیند (۱۳، ۱۴).

با وجود اهمیت موضوع، مرورهای سیستماتیک پیشین عمدتاً بر ابعاد تک‌گانه برنامه درسی متمرکز بوده‌اند و این مطالعه اولین مرور سیستماتیک در دهه اخیر است که به صورت یکپارچه به تحلیل مؤلفه‌های متعدد برنامه درسی، از جمله محتوا، روش‌های آموزشی، تجارب بالینی، ارزشیابی و برنامه پنهان، می‌پردازد. از این رو، ضرورت انجام یک مرور سیستماتیک برای جمع‌آوری و تحلیل شواهد موجود در این حوزه احساس می‌شود.

بنابراین، هدف مطالعه حاضر مرور نظام‌مند مطالعات انجام‌شده طی دهه اخیر است تا مؤلفه‌های برنامه درسی مؤثر بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری شناسایی، تحلیل و طبقه‌بندی شوند. همچنین تلاش خواهد شد شکاف‌های پژوهشی مشخص شده و پیشنهادهایی مبتنی بر شواهد برای ارتقای برنامه‌های درسی ارائه گردد.

روش کار

این مطالعه یک مرور سیستماتیک بود که بر اساس دستورالعمل PRISMA 2020 طراحی و گزارش شد (۱۵). تمام فرآیندها توسط دو پژوهشگر مستقل انجام شد و در موارد اختلاف نظر، پژوهشگر سوم نظر نهایی را ارائه داد. سؤال اصلی مطالعه بر اساس چارچوب PICO طراحی شده بود. جمعیت مورد بررسی شامل دانشجویان کارشناسی پرستاری بود. مداخله یا مواجهه، مؤلفه‌های برنامه درسی رسمی و پنهان

هویت حرفه‌ای پرستاری به‌عنوان یکی از ارکان اصلی حرفه‌گرایی، نقش تعیین‌کننده‌ای در کیفیت مراقبت از بیمار، تعهد شغلی و رضایت پرستاران دارد. این مفهوم فرآیندی است که طی آن دانشجوی پرستاری ارزش‌ها، باورها، مهارت‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای را درونی‌سازی کرده و به بخشی از هویت فردی و اجتماعی خود تبدیل می‌سازد (۱). در واقع، پرستاری موفق زمانی محقق می‌شود که فرد نه تنها مهارت و دانش کافی داشته باشد، بلکه خود را به‌عنوان عضوی از این حرفه درک کرده و بر اساس آن رفتار نماید (۲).

دوره دانشجویی یکی از مقاطع حساس در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای پرستاران است. در این مرحله، دانشجویان از طریق آموزش نظری، تجارب بالینی، تعامل با بیماران، همسالان و مربیان، تصویر ذهنی از نقش آینده خود می‌سازند (۳). پژوهش‌ها نشان داده‌اند دانشجویانی که هویت حرفه‌ای قوی‌تری دارند، از انگیزه بیشتری برای یادگیری برخوردار بوده، عملکرد بالینی بهتری ارائه می‌دهند و تعلق شغلی بیشتری تجربه می‌کنند (۴، ۵). در مقابل، ضعف در شکل‌گیری این هویت می‌تواند منجر به سردرگمی حرفه‌ای، فرسودگی شغلی و حتی ترک حرفه شود (۶).

یکی از عوامل کلیدی مؤثر بر شکل‌گیری هویت حرفه‌ای، برنامه درسی است. برنامه درسی تنها به محتوای رسمی آموزشی محدود نمی‌شود، بلکه شامل ابعاد پنهان و ضمنی نیز هست که تحت عنوان «برنامه پنهان» شناخته می‌شوند (۷). این برنامه پنهان شامل ارزش‌ها، هنجارها، نگرش‌ها و پیام‌های ناگفته‌ای است که در تعاملات روزمره بین اساتید، دانشجویان و محیط آموزشی منتقل می‌شود (۸). مطالعات نشان داده‌اند که برنامه پنهان می‌تواند به شکل‌گیری یا تضعیف هویت حرفه‌ای دانشجویان کمک کند، چرا که بسیاری از ارزش‌ها و هنجارهای حرفه‌ای نه از طریق محتوای رسمی بلکه از طریق مشاهده و تجربه غیرمستقیم منتقل می‌شوند (۹).

با توجه به اینکه هماهنگی میان آموزش نظری و تجارب بالینی در قالب برنامه درسی، نقشی کلیدی در تقویت هویت

"(Nursing Students"OR "undergraduate nursing" OR "student nurse")"

نتایج جستجو به نرم افزار EndNote X20 وارد شد و موارد تکراری حذف گردید. غربالگری عناوین و چکیده‌ها به صورت مستقل توسط دو پژوهشگر انجام شد و مقالات منتخب برای بررسی متن کامل نگهداری شدند. در مرحله بعد، متن کامل مقالات بررسی شد و دلایل حذف در این مرحله ثبت گردید. میزان توافق بین مرورگران با آزمون کاپا محاسبه شد و در موارد اختلاف نظر، پژوهشگر سوم داوری نهایی را انجام داد. فرآیند انتخاب مقالات در قالب نمودار جریان PRISMA گزارش شد.

اطلاعات مربوط به مطالعات واجد شرایط با استفاده از یک فرم استاندارد استخراج گردید. این اطلاعات شامل نام نویسنده، سال انتشار، کشور، نوع مطالعه، ویژگی‌های نمونه، مؤلفه‌های برنامه درسی مورد بررسی، ابزار سنجش هویت حرفه‌ای و نتایج اصلی مطالعات بود. استخراج داده‌ها به صورت مستقل توسط دو پژوهشگر انجام شد و سپس نتایج مقایسه و یکپارچه گردید.

کیفیت مقالات وارد شده با استفاده از ابزارهای ارزیابی انتقادی JBI و متناسب با نوع طراحی مطالعه بررسی شد (۱۶). هر معیار بر اساس پاسخ‌های بله/ خیر/ نامشخص امتیازدهی گردید و مطالعات بر اساس درصد معیارهای برآورده شده به سطوح کم‌خطر ($\leq 70\%$)، متوسط‌خطر ($70-89\%$) و پرخطر ($> 89\%$) سوگیری طبقه‌بندی شدند. اختلاف‌نظرها در ارزیابی کیفیت از طریق اجماع یا قضاوت پژوهشگر سوم برطرف گردید.

در این مطالعه، به دلیل ناهمگونی قابل توجه بین مطالعات از نظر طراحی پژوهش، نوع مداخله، ویژگی‌های نمونه و ابزارهای سنجش هویت حرفه‌ای، امکان مقایسه مستقیم تمام نتایج از طریق متاآنالیز وجود نداشت. بنابراین، داده‌ها با استفاده از تحلیل روایت‌محور مورد بررسی قرار گرفتند تا روندها، شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین مطالعات به صورت توصیفی جمع‌بندی شود.

شامل روش‌های تدریس، تجارب بالینی و استراتژی‌های ارزشیابی بود. گروه مقایسه، وضعیت بدون تغییر یا برنامه‌های مرسوم آموزشی را شامل می‌شد. پیامد اصلی، شکل‌گیری یا ارتقای هویت حرفه‌ای و ابعاد مرتبط با آن از جمله ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتار حرفه‌ای دانشجویان بود.

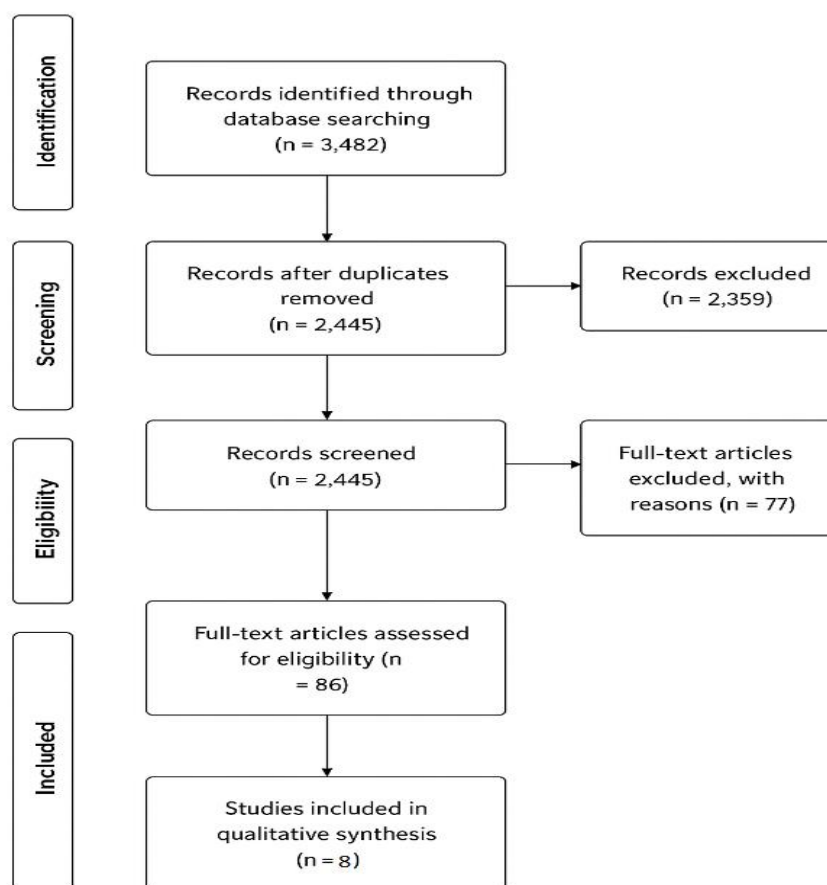
معیارهای ورود شامل مقالات منتشر شده به زبان انگلیسی در بازه زمانی ژانویه ۲۰۱۵ تا سپتامبر ۲۰۲۵ بود. تنها مطالعات کمی از جمله کارآزمایی‌های تصادفی، مطالعات مداخله‌ای غیرتصادفی، مطالعات کوهورت، مقطعی و همبستگی که به بررسی رابطه میان برنامه درسی و هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری پرداخته بودند، وارد شدند. دسترسی به متن کامل مقاله نیز شرط ورود بود. معیارهای خروج شامل مطالعات کیفی صرف، مطالعات غیرمداخله‌ای (مانند کوهورت، مقطعی یا همبستگی)، مرورها، مقالات نظری، نامه‌های به سردبیر، مقالات کنفرانسی بدون متن کامل و گزارش‌های کوتاه بود. همچنین مقالاتی که جمعیت اصلی آن‌ها پرستاران شاغل یا رشته‌های غیرپرستاری بودند و نیز مقالات فاقد ابزار معتبر برای سنجش هویت حرفه‌ای، حذف شدند. جستجوی مقالات در پایگاه‌های PubMed، Cochrane Library، Web of Science، Scopus، ERIC و Google Scholar انجام شد. برای تکمیل جستجو، منابع خاکستری از طریق IRCT، ClinicalTrials.gov و مخازن دانشگاهی مورد بررسی قرار گرفت. علاوه بر این، فهرست مراجع مقالات منتخب و استنادات آن‌ها مرور شد. آخرین جستجو در تاریخ ۲۸ سپتامبر ۲۰۲۵ انجام شد. استراتژی جستجو بر اساس ترکیب کلیدواژه‌ها و اصطلاحات MeSH طراحی شد و شامل ترکیب "Professional Curriculum" Identity" و "Nursing Students" با عملگرهای بولی بود. به طور مشخص، جستجو به صورت زیر انجام شد:

("Curriculum"OR "nursing curriculum") AND ("Professional Identity"OR "professionalism) AND

یافته ها

IRCT، ClinicalTrials.gov و مخازن دانشگاهی انجام شد. پس از حذف ۱۰۳۷ مورد تکراری، ۲۴۴۵ عنوان و چکیده غربالگری گردید و در ادامه، متن کامل ۸۶ مقاله بررسی شد. نهایتاً ۸ مطالعه کمی مداخله‌ای با معیارهای ورود مطابقت داشتند. روند انتخاب مطالعات بر اساس نمودار جریان PRISMA 2020 در شکل ۱ نشان داده شده است.

این مرور نظام‌مند از میان ۳۴۸۲ عنوان مقاله شناسایی شده در پایگاه‌های اطلاعاتی PubMed، Scopus، Web of Science، Cochrane Library، ERIC و Google Scholar و همچنین منابع خاکستری شامل

شکل ۱- نمودار PRISMA روند جستجوی منابع

مداخلات شناسایی شده در این مطالعات چندوجهی بودند و عمدتاً شامل اجزای برنامه درسی رسمی و پنهان و روش‌های نوآورانه آموزشی بودند. محورهای کلیدی عبارت بودند از:

روش‌های آموزشی نوآورانه در برنامه درسی:

مداخلاتی همچون آموزش مبتنی بر مستندات پزشکی، ماژول‌های آنلاین، منتورینگ ساختاریافته و استفاده از پورتفولیوهای آموزشی، بیشترین کاربرد را داشتند. شش مطالعه مداخله‌ای نشان دادند که این روش‌ها به‌طور مستمر موجب ارتقای هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری شدند (۱۷-۲۰).

ویژگی‌های مطالعات نشان داد بیشتر مطالعات دارای طراحی شبه‌آزمایشی (n=5) بودند، سه مطالعه به روش مقطعی کمی انجام شده بود و یک مطالعه نیز طراحی کارآزمایی تصادفی کنترل‌شده (RCT) داشت. حجم نمونه‌ها بین ۹۸ تا ۶۱۲ دانشجوی کارشناسی پرستاری متغیر بود. پیامد اصلی تمامی مطالعات، شکل‌گیری یا ارتقای هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری و ابعاد مرتبط با آن شامل ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتار حرفه‌ای گزارش شد.

مداخلات

بود (۲۰). این راهبردها با فراهم کردن بازخورد منظم و حمایت آموزشی، به ارتقای اعتماد به نفس و احساس تعلق حرفه‌ای در دانشجویان کمک کردند.

آموزش مبتنی بر مستندات پزشکی:

چند مطالعه نشان دادند که به‌کارگیری این روش آموزشی در کنار استراتژی‌های هدفمند ارتقای هویت حرفه‌ای، به بهبود نگرش‌ها و ارزش‌های حرفه‌ای دانشجویان منجر شد (۱۷، ۱۸). به‌طور کلی، یافته‌های این مرور نظام‌مند نشان داد که طراحی برنامه‌های آموزشی جامع و ساختارمند، همراه با نوآوری در روش‌های تدریس و ایجاد فرصت‌های یادگیری تجربی، می‌تواند به شکل مؤثری هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری را ارتقا دهد. همچنین، این رویکردها پیامدهای مثبتی بر ارزش‌ها، نگرش‌ها و رفتارهای حرفه‌ای آنان داشته و مسیر رشد حرفه‌ای و اجتماعی شدن را تسهیل می‌کنند (۶، ۸، ۲۳).

به‌عنوان نمونه، یک مطالعه RCT با استفاده از مازول آموزشی آنلاین گزارش کرد که دانشجویان گروه مداخله به‌طور معناداری در ابعاد هویت حرفه‌ای پیشرفت کردند، در حالی که در گروه کنترل تغییرات قابل توجهی مشاهده نشد (۱۹).

تجربه‌های آموزشی غیررسمی و عوامل فردی:

سه مطالعه مقطعی عوامل مؤثر بر هویت حرفه‌ای دانشجویان را شناسایی کردند، از جمله برنامه‌ریزی شغلی، تجربه کارآموزی، جنسیت و تأثیر برنامه درسی پنهان (۴، ۲۱، ۲۲). این یافته‌ها تأکید کردند که علاوه بر روش‌های تدریس، فرصت‌های یادگیری تجربی و غیررسمی نقش مهمی در شکل‌گیری ارزش‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای دارند.

منتورینگ و پورتفولیوهای آموزشی:

استفاده از این مداخلات ساختاریافته به‌طور مشخص با تقویت خودارزیابی، رشد حرفه‌ای و اجتماعی شدن دانشجویان مرتبط

جدول ۱_ یافته‌ها بر اساس طراحی مطالعه (۲۰۱۵-۲۰۲۵)

شماره مقاله	نویسنده (سال)	کشور	طراحی مطالعه	نمونه	مداخله / مواجهه	گروه مقایسه	پیامد مرتبط با هویت حرفه‌ای
1	Chen et al. (2020)	چین	مقطعی	312 دانشجوی مرد	تجارب برنامه درسی و اجتماعی شدن حرفه‌ای	ندارد	سطح هویت حرفه‌ای
2	Haghighat et al. (2019)	ایران	شبه‌آزمایشی	198 دانشجو	اجرای برنامه درسی جدید پرستاری	برنامه معمول	شکل‌گیری هویت حرفه‌ای
3	Kelly (2020)	آمریکا	مقطعی	245 دانشجو	Hidden curriculum اجتماعی شدن و حرفه‌گرایی	ندارد	هویت حرفه‌ای و اجتماعی شدن
4	Wei et al. (2021)	چین	مقطعی	612 دانشجو	برنامه‌ریزی شغلی و تجربه کارآموزی	ندارد	پیش‌بینی‌کننده‌های هویت حرفه‌ای
5	Guo et al., 2017	چین	quasi-randomized controlled trial	152 دانشجو	آموزش مبتنی بر مستندهای پزشکی	گروه کنترل	ارتقای هویت حرفه‌ای و خودکارآمدی حرفه‌ای دانشجویان؛ بهبود نگرش و ارزش‌های حرفه‌ای
6	Wang P et al., 2022	ژاپن	quasi-experimental study	236 دانشجو	Professional Identity Promotion Strategy دوران پاندمی COVID-19	آموزش مرسوم	افزایش سطح هویت حرفه‌ای؛ تقویت رفتار و ارزش‌های حرفه‌ای

7	Wang A et al., 2023	چین	two-arm randomized trial	210 دانشجو	ماژول آنلاین ۵ هفته‌ای برای دوران کارورزی بالینی	گروه کنترل	ارتقای چشمگیر هویت حرفه‌ای، بهبود خودارزیابی و مهارت‌های حرفه‌ای
8	Gusar et al., 2025	اروپا	quasi-experimental study	178 دانشجو	روش‌های mentoring ساختارمند در کارورزی	بشدون mentoring	شکل‌گیری هویت حرفه‌ای و اجتماعی شدن حرفه‌ای؛ افزایش اعتماد به نفس و مهارت‌های حرفه‌ای

بحث

اثر محافظتی و تقویت‌کننده داشته باشند: مطالعه Wang P و همکاران گزارش داد که اجرای استراتژی‌های ارتقا (PIPS) در دوران پاندمی منجر به افزایش تعهد، تاب‌آوری و احساس تعلق حرفه‌ای شد؛ این امر نشان می‌دهد که برنامه‌درسی باید انعطاف‌پذیر و دارای مؤلفه‌های تقویت‌کننده تاب‌آوری باشد تا در برابر اختلالات محیطی نیز عملکرد تربیتی خود را حفظ کند (۱۸، ۲۴).

استفاده از فناوری‌های آموزش از راه دور و ماژول‌های آنلاین به‌عنوان راهبردی اثربخش برای تقویت هویت حرفه‌ای پدیدار شده است RCT دو-بازویی Wang A و همکاران نشان داد که ماژول آنلاین ۵ هفته‌ای در دوره کارورزی توانست ابعاد مختلف هویت حرفه‌ای را به‌طور معناداری ارتقا دهد؛ این امر اهمیت بازطراحی برنامه‌درسی برای بهره‌گیری از ظرفیت‌های دیجیتال — به‌ویژه در آموزش بالینی محدود یا متغیر — را تأیید می‌کند. هم‌چنین شواهد نشان می‌دهد که آموزش آنلاین زمانی بیشترین اثر را دارد که با فعالیت‌های بازتابی، تکالیف عملی و بازخورد پیوسته ترکیب شود (۱۹، ۲۵).

نقش منتورینگ و حمایت‌گذاری بالینی در فرآیند شکل‌گیری هویت حرفه‌ای، در مطالعات متعدد تأیید شده است. مطالعه Gusar و همکاران نشان داد که منتورینگ ساختاریافته در طول کارورزی موجب افزایش اعتماد به نفس، حس تعلق و اجتماعی‌شدن حرفه‌ای می‌شود؛ مرورهای اخیر نیز بیان می‌کنند که منتورینگ پایدار، شخصی‌سازی‌شده و دارای بازخورد منظم، یکی از قوی‌ترین

یافته‌های این مرور نشان داد که برنامه‌درسی پرستاری شامل محتوای رسمی، روش‌های آموزشی و برنامه پنهان، نقشی محوری در شکل‌گیری هویت حرفه‌ای دانشجویان دارد. مداخلات آموزشی ساختاریافته و مبتنی بر تجربه مانند آموزش مبتنی بر مستندات، ماژول‌های آنلاین و برنامه‌های حمایتی در مطالعات تجربی نشان داده‌اند که به‌طور معناداری هویت حرفه‌ای و خودکارآمدی حرفه‌ای را تقویت می‌کنند؛ به‌ویژه وقتی این مداخلات با فرصت‌های بالینی واقعی و بازخورد ساختاریافته همراه شوند. این الگوی کلی در مطالعات مداخله‌ای و RCT دیده شده و از نظر مفهومی با ادبیات مرور شده مطابقت دارد (۱۷-۱۹).

یکی از یافته‌های برجسته، اثربخشی رسانه‌های آموزشی و یادگیری مشاهده‌ای است: مطالعه Guo و همکاران نشان داد که نمایش مستندات پزشکی موجب افزایش حس هویت حرفه‌ای و خودکارآمدی می‌شود و بدین‌سان تجربه مشاهده به‌عنوان یک مؤلفه برنامه‌درسی پنهان می‌تواند فرایند درونی‌سازی ارزش‌ها و نگرش‌های حرفه‌ای را تسریع کند. این نتیجه با یافته‌های دیگر که نقش الگوها و مشاهده رفتار حرفه‌ای را در انتقال هنجارهای حرفه‌ای برجسته می‌کنند هم‌راستا است (۹، ۱۷).

شواهد حاصل از شرایط بحرانی مانند همه‌گیری COVID-19 نشان می‌دهد که برنامه‌های هدفمند برای ارتقای هویت حرفه‌ای می‌توانند در وضعیت‌های پراسترس،

چند جزئی و تجربه‌محور—به‌ویژه زمانی که با بازخورد ساختاریافته و حمایت بالینی همراه بودند—اثر بخشی بیشتری در تقویت هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری داشتند (۱۸، ۲۰).

محدودیت‌های شواهد فعلی نشان می‌دهد که اگرچه شواهد مداخله‌ای دلگرم‌کننده است، ناهمگونی در طراحی مطالعات، تفاوت در ابزارهای سنجش هویت حرفه‌ای و فقدان پیگیری‌های بلندمدت از نقاط ضعف آشکار است؛ بنابراین پیشنهاد می‌شود که پژوهش‌های آینده از RCTهای چندمرکزی با ابزارهای استاندارد شده (که روایی و پایایی آن‌ها مشخص شده باشد) استفاده کنند، و پیامدها را تا ورود به بازار کار دنبال نمایند تا تأثیر برنامه‌درسی بر تداوم هویت حرفه‌ای در طول گذار دانشجو پرستار مورد ارزیابی دقیق قرار گیرد (۹، ۲۸).

بر مبنای شواهد موجود پیشنهاد می‌شود که در برنامه‌درسی پرستاری (۱) مؤلفه‌های تجربه‌محور و مشاهده‌محور (مانند مستندات حرفه‌ای، شبیه‌سازی‌های مبتنی بر ویدئو) را بگنجانند، (۲) ماژول‌های آنلاین با عناصر بازتابی و ارزیابی پیوسته را توسعه دهند، (۳) ساختار منتورینگ رسمی و ارزیابی‌پذیر را برقرار کنند، و (۴) سازوکارهایی برای تقویت تاب‌آوری و حمایت روانی-حرفه‌ای در شرایط بحرانی تعبیه نمایند. اجرای چنین بسته‌ای احتمالاً منجر به ارتقای هویت حرفه‌ای، تعهد تحصیلی و کاهش ریسک ترک حرفه‌ای در میان فارغ‌التحصیلان خواهد شد (۱۷-۱۹).

در ارتباط با جنبه‌های عملیاتی یافته‌ها برای مدیران آموزشی و سیاست‌گذاران، نتایج این مرور نشان می‌دهد که نوآوری در برنامه‌های درسی، ادغام آموزش نظری و بالینی، بهره‌گیری از فناوری‌های آموزشی و ارائه فرصت‌های یادگیری تجربه‌محور (مانند mentoring، پورتفولیو و کارآموزی هدفمند) نقش مهمی در ارتقای هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری دارد. این نتایج می‌تواند مبنایی برای بازنگری برنامه‌های درسی، توسعه فرصت‌های عملی و اجتماعی‌شدن حرفه‌ای، و ایجاد چارچوب‌های ارزیابی و بازخورد منسجم برای دانشجویان باشد.

مکانیسم‌های تقویت شکل‌گیری هویت حرفه‌ای است. بنابراین، گنجاندن برنامه‌های منتورینگ در ساختار برنامه‌درسی رسمی می‌تواند اثرات بلندمدتی بر هویت حرفه‌ای داشته باشد (۲۰، ۲۶).

مرورهای یکپارچه و شواهد مقطعی نشان می‌دهند که علاوه بر مداخلات آموزشی، عواملی مانند تجربه کارورزی با کیفیت، حضور الگوهای حرفه‌ای در محیط بالینی، انتخاب اولیه رشته، و فضای کاری آموزشی همگی به‌عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های قوی هویت حرفه‌ای شناخته می‌شوند؛ از این‌رو، اصلاح برنامه‌درسی باید شامل بهبود کیفیت محیط‌های بالینی، تقویت نقش اساتید-الگو و هم‌راستا کردن اهداف یادگیری نظری با تمرین‌های بالینی باشد تا انسجام آموزشی برقرار شود (۵، ۹، ۲۷).

در راستای تفسیر دقیق‌تر نتایج، تحلیل مطالعات بر اساس کشور، طراحی پژوهش و نوع مداخله برنامه‌درسی انجام شد، تحلیل مطالعات وارد شده نشان داد که الگوهای مداخلات برنامه‌درسی و پیامدهای مرتبط با هویت حرفه‌ای، تا حدی تحت تأثیر زمینه‌های جغرافیایی و طراحی پژوهش قرار دارند. بیشتر مطالعات آسیایی (به‌ویژه چین و ژاپن) بر مداخلات ساختاریافته و مستقیم نظیر آموزش مبتنی بر مستندات، استراتژی‌های ارتقای هویت حرفه‌ای و ماژول‌های آنلاین تمرکز داشتند و به‌طور منسجم بهبود معنادار هویت حرفه‌ای و خودکارآمدی دانشجویان را گزارش کردند (۱۷-۱۹). در مقابل، مطالعات انجام‌شده در اروپا و ایالات متحده عمدتاً بر نقش اجتماعی‌شدن حرفه‌ای، برنامه‌درسی پنهان و منتورینگ به‌عنوان عوامل زمینه‌ای مؤثر بر هویت حرفه‌ای تأکید داشتند (۸، ۲۰).

از منظر طراحی مطالعه، شواهد حاصل از مطالعات مداخله‌ای و RCTها ارتباط قوی‌تری میان مداخلات برنامه‌درسی و ارتقای هویت حرفه‌ای نشان دادند، در حالی که مطالعات مقطعی بیشتر به شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده فردی و محیطی، مانند تجربه کارورزی و برنامه‌ریزی شغلی، پرداختند (۴، ۱۹، ۲۱). همچنین، مقایسه نوع مداخلات حاکی از آن بود که رویکردهای

نتیجه گیری

این مرور نظام‌مند، شواهد محکمی در خصوص نقش کلیدی برنامه‌های آموزشی و مداخلات پرستاری در ارتقای هویت حرفه‌ای دانشجویان پرستاری ارائه می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که به‌کارگیری رویکردهای نوآورانه از جمله آموزش مبتنی بر مستندات، مازول‌های آنلاین، استراتژی‌های ارتقای هویت حرفه‌ای و برنامه‌های منتورینگ ساختاریافته می‌تواند به‌طور معناداری ارزش‌ها، نگرش‌ها، خودکارآمدی و فرآیند اجتماعی شدن حرفه‌ای دانشجویان را تقویت نماید. غلبه بر موانعی همچون عدم انسجام آموزش نظری و بالینی، محدودیت منابع آموزشی و چالش در پایبندی به پروتکل‌های آموزشی از طریق طراحی برنامه‌های درسی جامع، آموزش هدفمند اساتید و تدوین راهنماهای استاندارد، ضرورتی اجتناب‌ناپذیر در مسیر بهبود این فرآیند است.

یافته‌های این مرور نه تنها بر اهمیت سرمایه‌گذاری در بازنگری و غنی‌سازی برنامه‌های درسی پرستاری تأکید دارد، بلکه راهنمایی عملی برای سیاست‌گذاران آموزشی و مدیران پرستاری فراهم می‌آورد تا با اصلاح ساختارهای آموزشی،

کیفیت یادگیری، تعهد حرفه‌ای و رضایت شغلی پرستاران آینده را تضمین کنند.

تشکر و قدردانی

در پایان از همکاری اساتید گرانقدر که بی دریغ در روند این پژوهش یاری رساندند، صمیمانه سپاسگزاری می‌شود.

حمایت مالی

این طرح با حمایت مالی معاونت پژوهش و فناوری دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام شده است.

ملاحظات اخلاقی

پژوهش حاضر با کد اخلاق IR.MUMS.NURSE.REC.1404.074 از کمیته اخلاق دانشگاه علوم پزشکی مشهد انجام گردید.

تضاد منافع

در این پژوهش هیچ گونه تعارض منافی توسط نویسندگان گزارش نشده است.

مراجع

- [1] Marañón AA, Pera MPI. Theory and practice in the construction of professional identity in nursing students: A qualitative study. *Nurse education today*. 2015;35(7):859-63.
- [2] Douglass B, Stager SL, Shaw K, Hite A, Solecki S, Stanik-Hutt J, et al. Professional identity in nursing: Why it is important in graduate education. *Journal of professional nursing*. 2024;52:50-5.
- [3] Walker S, Dwyer T, Broadbent M, Moxham L, Sander T, Edwards K. Constructing a nursing identity within the clinical environment: The student nurse experience. *Contemporary nurse*. 2014;49(1):103-12.
- [4] Wei L-z, Zhou S-s, Hu S, Zhou Z, Chen J. Influences of nursing students' career planning, internship experience, and other factors on professional identity. *Nurse education today*. 2021;99:104781.
- [5] Zeng L, Chen Q, Fan S, Yi Q, An W, Liu H, et al. Factors influencing the professional identity of nursing interns: a cross-sectional study. *BMC nursing*. 2022;21(1):200.

- [6] Haghghat S, Borhani F, Ranjbar H, Naseri P. Evaluating the formation of professional identity in Iranian nursing students after implementation of a new curriculum. *Journal of Nursing and Midwifery Sciences*. 2019;6(3):138-43.
- [7] Mahood SC. Medical education: Beware the hidden curriculum. *Canadian family physician*. 2011;57(9):983-5.
- [8] Kelly SH. The hidden curriculum: Undergraduate nursing students' perspectives of socialization and professionalism. *Nursing Ethics*. 2020;27(5):1250-60.
- [9] Vabo G, Slettebø Å, Fossum M. Nursing students' professional identity development: an integrative review. *Nordic Journal of Nursing Research*. 2022;42(2):62-75.
- [10] Owens RA, Godfrey N. Fostering professional identity in nursing: How to wholly support nurse well-being. *American Nurse Journal*. 2022;17(9):12-7.
- [11] Wang Q, Cao X, Du T. First-year nursing students' initial contact with the clinical learning environment: impacts on their empathy levels and perceptions of professional identity. *BMC nursing*. 2022;21(1):234.
- [12] Fitzgerald A, Clukey L, editors. *Factors influencing nursing professional identity development: A qualitative study*. Nursing forum; 2022: Wiley Online Library.
- [13] Keshmiri F, Bahramnezhad F. The role of hidden curriculum in the formation of professional identity among undergraduate nursing students. *Journal of Hayat*. 2023;29(2):171-85.
- [14] Gilvari T, Arsalani N, Zabolypour S, Rafiee-Vardanjani L, Fallahi-Khoshknab M. Challenges of Professional Identity Formation in Nursing Students: A Systematic Review. *Journal of Health Promotion Management*. 2023;12(6):65-79.
- [15] Page MJ, McKenzie JE, Bossuyt PM, Boutron I, Hoffmann TC, Mulrow CD, et al. The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *bmj*. 2021;372.
- [16] Barker TH, Stone JC, Sears K, Klugar M, Leonardi-Bee J, Tufanaru C, et al. Revising the JBI quantitative critical appraisal tools to improve their applicability: an overview of methods and the development process. *JBI Evidence Synthesis*. 2023;21(3):478-93.
- [17] Guo B, Zhao L, Gao Y, Peng X, Zhu Y. The status of professional identity and professional self-efficacy of nursing students in China and how the medical documentaries affect them: A quasi-randomized controlled trial. *International Journal of Nursing Sciences*. 2017;4(2):152-7.
- [18] Wang P, Wang HM, Qin QY, Li YR, Hong JF, Li SW. Effectiveness of a professional identity promotion strategy for nursing students during the COVID-19 pandemic: A quasi-experimental study. *Japan Journal of Nursing Science*. 2022;19(3):e12479.
- [19] Wang A, Wu F, Lin C, Jia S, Guo Y, Zhang W, et al. An online 5-week professional identity program for nursing student in clinical rotation practice during the first wave of COVID-19 pandemic: a two-arm randomized trial. *Nurse education in practice*. 2023;68:103598.
- [20] Gusar I, Tokić A, Lovrić R. Development of nursing students' professional identity in different mentoring approaches during clinical training: A quasi-experimental study. *Nurse education today*. 2025;144:106459.
- [21] Chen Y, Zhang YC, Jin RM. Professional Identity of Male Nursing Students in 3-Year Colleges and Junior Male Nurses in China. *American Journal of Mens Health*. 2020;14 (4).
- [22] Kelly SH. The hidden curriculum: Undergraduate nursing students' perspectives of socialization and professionalism. *Nursing Ethics*. 2020;27(5):1250-60.
- [23] Chen Y, Zhang Y, Jin R. Professional Identity of Male Nursing Students in 3-Year Colleges and Junior Male Nurses in China. *American journal of men's health*. 2020;14(4):1557988320936583.
- [24] Yang L, Xu M, Kuang J, Zhou K, Zhu X, Kong L, et al. Has the COVID-19 pandemic affected nursing students' career self-efficacy and professional calling? The mediating impact of professional identity. *BMC Medical Education*. 2022;22(1):757.

- [25] Tejero-Vidal LL, Pedregosa-Fauste S, Majo-Rossell A, Garcia-Diaz F, Martinez-Rodriguez L. Building nursing students' professional identity through the 'Design process' methodology: A qualitative study. *Nurse education in practice*. 2025;83:104256.
- [26] Krishna LKR, Kwok HYF, Ravindran N, Tan XY, Soh J, Wan DWJ, et al. A systematic scoping review of mentoring support on professional identity formation. *BMC medical education*. 2024;24(1):1380.
- [27] Zhang Z, Fu W, Tian C, Zhang F, Zhao B, Mao J, et al. Professional identity of Chinese nursing students during the COVID-19 pandemic outbreak: A nation-wide cross-sectional study. *Nurse education in practice*. 2021;52:103040.
- [28] Zou L, Xie Z, Tan M, Ou Q, Liao M. The effect of professional identity on nursing academic achievement: the chain mediating effect of general self-efficacy and learning engagement. *BMC Medical Education*. 2024;24(1):1014.